

II: RAZISKAVA O NASILJU NA SLOVENSKIH SREDNJIH ŠOLAH

Povzetek

Dijaška organizacija Slovenije

2012/13

Avtorji Raziskave: Aleš Kramer, Katja Mesarič, Teja Velkavrh

KAZALO

1. UVOD.....	2
2. OPREDELITEV PROBLEMA.....	3
3. REZULTATI.....	4
4. PREVERJANJE HIPOTEZ.....	10

1. UVOD

V zadnjem času smo bili priča številnim dogodkom, ki so vključevali nasilje med mladostniki. Ker se nasilje vse pogosteje pojavlja tudi v šolah, smo se v Dijaški organizaciji Slovenije (DOS) odločili v šolskem letu 2012/2013 ponovno izvesti raziskavo z naslovom Nasilje na slovenskih srednjih šolah. Prvo raziskavo na to temo smo namreč izvedli že leta 2008. Z rezultati raziskave bomo seznanili dijake ter strokovne delavce srednjih šol, prav tako pa tudi širšo javnost, zato jih bomo posredovali tudi pristojnim institucijam (Varuhinja človekovih pravic, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Državni zbor RS) z upanjem, po čimprejšnjem učinkovitem ukrepanju na tem področju.

Slovenska šolska zakonodaja obsega kar nekaj sankcij za dijake¹, ki kršijo šolska pravila. Pod kršenje pravil pa vsekakor spada tudi vsakršno nasilno obnašanje v šolskih prostorih ali izven njih. Kaj je razlog za nasilno vedenje, kakšni so vzroki, zaradi katerih posameznik izbere nasilno vedenje, kakšne so socialne, družbene in osebne okoliščine, kakšni so posledice nasilnega vedenja ...? To so vprašanja, s katerimi se ukvarjajo različni strokovnjaki - psihologi, pedagogi pa tudi profesorji in učitelji.

Naše izhodišče je, da noben razlog, kontekst ali osebne okoliščine ne opravičujejo nasilnih dejanj, pa naj gre za verbalno, fizično, spolno, psihično ali katero drugo obliko nasilja. Zato je treba to področje raziskati, ugotoviti v kakšni meri in na kakšen način se nasilno vedenje pojavlja, ga prepoznati, preprečevati in če se pojavi, ga opredeliti kot neustrezno dejanje in v skladu s tem tudi ukrepati. Pomembno je, da nasilni vedenjski vzorec ne bo v prihodnje prevzelo še več dijakov ali celo osnovnošolcev. Ravno zato, ker nasilje mladostnikov že predstavlja enega od običajnih načinov vedenja, je nujno, da ga prepoznamo in naredimo vse, kar je možno, da nasilje med vrstniki ne bo postalo družbeno sprejemljivo vedenje. Ob tem izpostavljamo nujno, da se dijaki v šolskem okolju počutijo varne, saj občutek varnosti predstavlja enega od pogojev za učinkovito učenje. Poleg tega pa bi morala biti odsotnost nasilja na šolskih dvoriščih, učilnicah in garderobah normalno in ne le želeno stanje.

Raziskovalna naloga o nasilju v slovenskih srednjih šolah temelji na odgovorih dijakov in dijakinj prvih in tretjih letnikov slovenskih srednjih šol, ki so odgovorili na posredovani anketni vprašalnik. Predvsem nas je zanimalo, ali je nasilje prisotno na slovenskih srednjih šolah in če je, v kolikšni meri je prisotno, na kakšen način se pojavlja, kako dijaki to doživljajo, občutijo in kakšno je njihovo mnenje o možnosti preprečevanja nasilja v srednjih šolah ter kakšna je učinkovitost sankcij

V raziskavi smo želeli pridobiti dovolj uravnoteženo sliko tudi glede na število dijakov iz posamezne regije, prav tako pa smo uravnoteženo anketirali tudi različne vrste srednjih šol. Poziv za reševanje ankete smo poslali na vse slovenske srednje šole in s tem omogočili reševanje ankete vsem dijakom. Anketo je dovolj celostno za analizo rešilo 1996 dijakov.

¹ Vsi izrazi, uporabljeni v moški spolni slovnični obliki, so mišljeni kot nevtralni za moške in ženske ter obratno.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

V raziskovalni nalogi smo želeli odgovoriti na naslednja ključna vprašanja:

1. Kaj za dijake predstavlja nasilje?
2. Na kakšen način dijaki izražajo agresivnost?
3. Kakšni vrsti agresivnosti so dijaki izpostavljeni?
4. Kdo običajno izvaja agresivnost nad dijaki?
5. Kako dijaki reagirajo na nasilje? Ali se uprejo in na kakšen način: fizično ali verbalno?
6. Ali dijaki komu zaupajo, če so bili izpostavljeni nasilju?
7. Kakšne predloge bi dijaki podali kot rešitev za preprečevanje nasilja?

Hipoteze smo oblikovali na podlagi izsledkov raziskave iz leta 2008:

Hipoteza 1: Nasilje je v veliki meri razširjeno med dijaki slovenskih srednjih šol.

Hipoteza 2: Med dijaki je bolj razširjeno verbalno nasilje kot pa fizično.

Hipoteza 3: Dijaki, nad katerimi se izvaja nasilje, se običajno branijo fizično.

Hipoteza 4: Dijaki večinoma menijo, da kazni za nasilneže niso primerne.

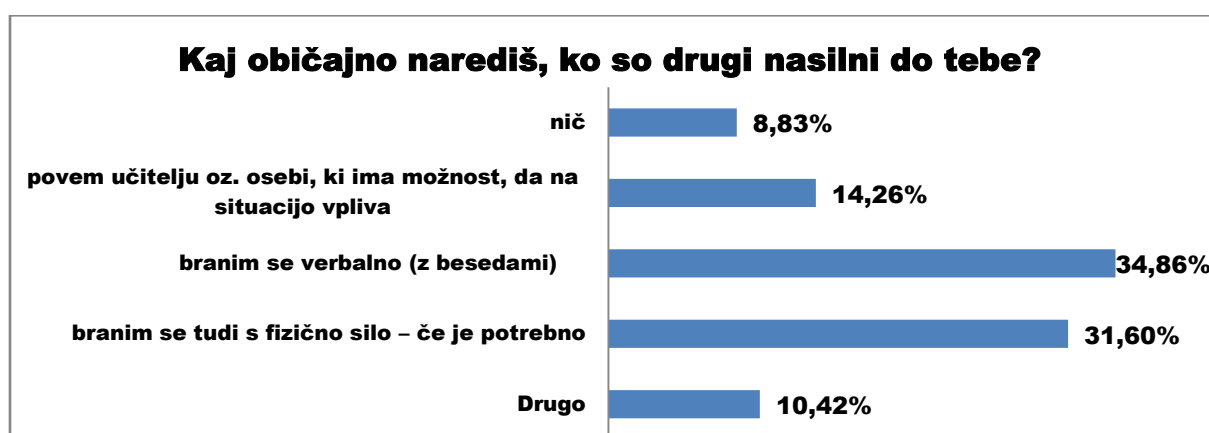
Hipoteza 5: Dijaki bi se v primeru, če bi bili žrtev nasilja, želeli pogovoriti s psihologom ali socialnim delavcem.

3. REZULTATI

Raziskava je preko celotnega nabora vprašanj pokazala različne vidike pojavnosti nasilja v naših srednjih šolah. Ugotovili smo, da je nasilje prisotno na slovenskih srednjih šolah in to v veliki meri. Iz raziskave smo razbrali, da se dijaki skoraj vsak dan srečujejo z različnimi oblikami nasilja, tako posrednimi kot neposrednimi. Takrat, ko se dijaki srečajo z nasiljem, in v primeru, da so sami žrtve nasilja, se dijaki večkrat branijo verbalno kot fizično. Raziskava je tudi pokazala, na kakšen način dijaki obravnavajo različne oblike nasilja, kje in kdaj ga zaznavajo in v kakšnem obsegu.

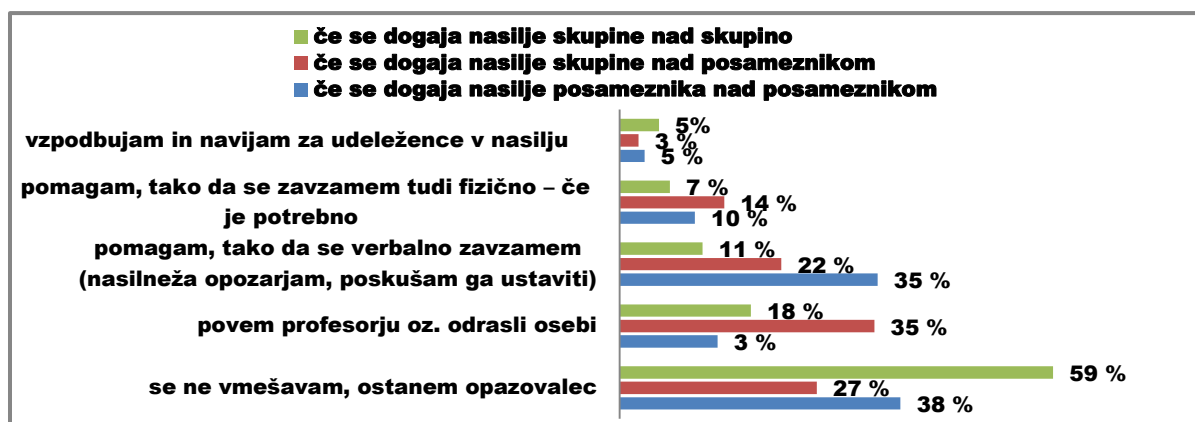
V tem delu povzetka je navedenih nekaj ključnih ugotovitev raziskave.

GRAF 1: ODGOVORI VSEH DIJAKOV, KAJ OBIČAJNO NAREDIJO, KO SO DRUGI NASILNI DO NJIH

Na grafu so prikazani odgovori dijakov na vprašanje, kaj storijo, ko se nad njimi izvaja nasilje. Pri nobenem izmed odgovorov ni prišlo do večjih razhajanj med dijaki prvega in tretjega letnika. Glede na spol pa so razlike očitne le pri odgovoru »branim se verbalno«, ki ga je izbralo več deklet in »branim se tudi s fizično silo«, ki ga je izbralo več fantov.

GRAF 2: NAČINI ODZIVANJA DIJAKOV OB NASILNEM DOGODKU

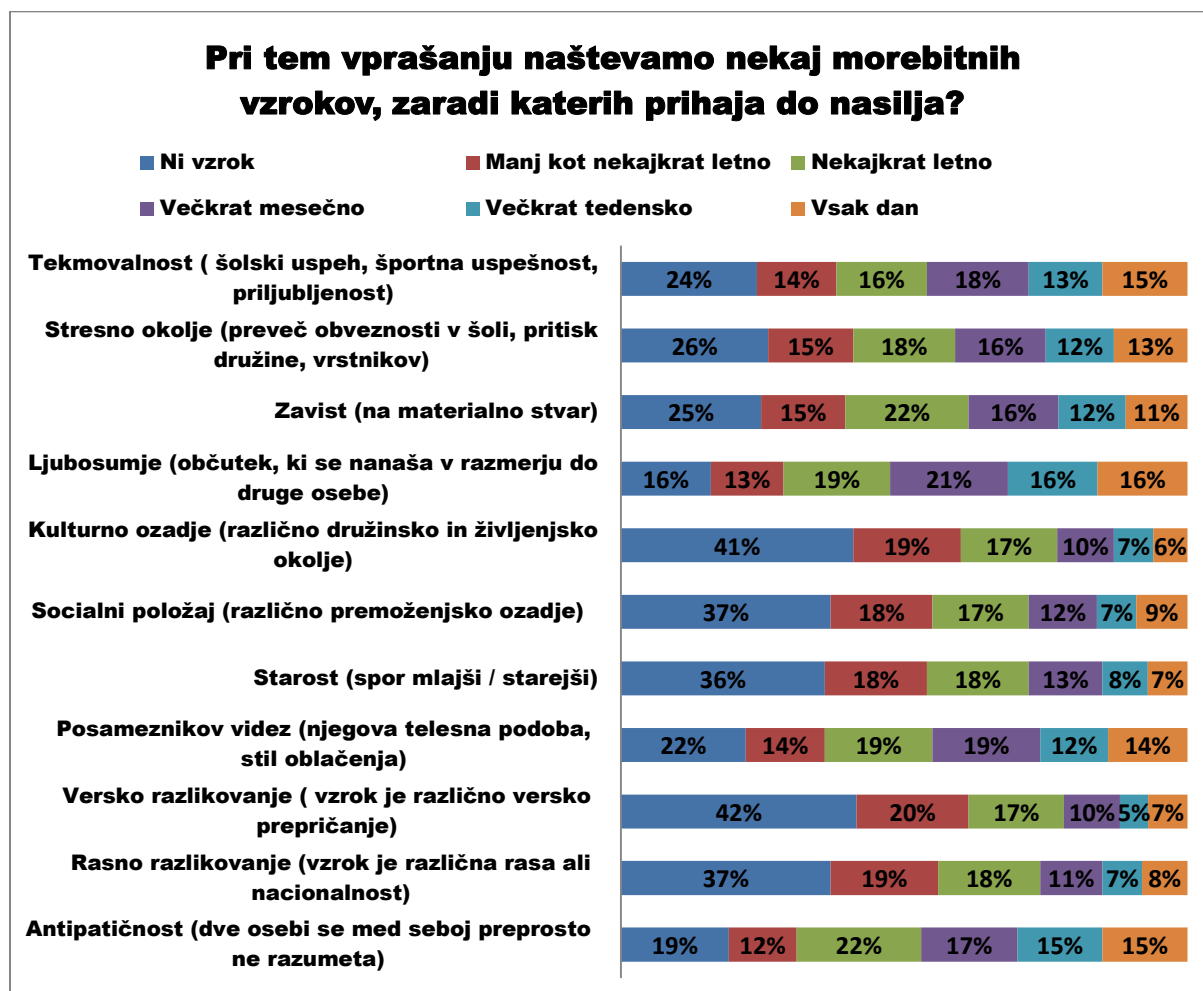
Opazno je, da obstaja razlika v dojemanju nasilja med posamezniki, med skupinami in med posameznikom ter skupino: pri nasilju skupine nad posameznikom želi večji

delež dijakov fizično poseči v nasilje, pri nasilju med skupinama pa dijaki raje ostanejo nevtralni.

Na vprašanje, katera dejanja bi dijaki označili kot nasilna, so dijaki z 88 % odgovorili, da je nasilno dejanje izsiljevanje. skupno je kot nasilno dejanje otipavanje izbralo 62 % dijakov, vendar je bil odstotek deklet višji. Kot nenasilno dejanje pa je otipavanje izbralo kar 25 % dijakov. Izločanje iz družbe je za nasilno dejanje izbralo 41 % dijakov, kar 34 % dijakov pa je vedenje označilo kot nenasilno. Ignoriranje je kot nasilno dejanje izbralo le 31 % dijakov, medtem ko ga je za nenasilno dejanje označilo 52 % dijakov. Opravljanje je kot nasilno dejanje opredelilo več deklet kot fantov, skupno pa ga je kot nasilno izbralo le 40 % dijakov.

Na vprašanje, ali so neko nasilno dejanje že izvajali, so dijaki glede na spol na večino vprašanj odgovorili podobno. Razlika je očitna le pri udarcih (bistveno več fantov) in opravljanju (bistveno več deklet).

GRAF 3: MOREBITNI VZROKI, KI PRIVEDEJO DO NASILJA

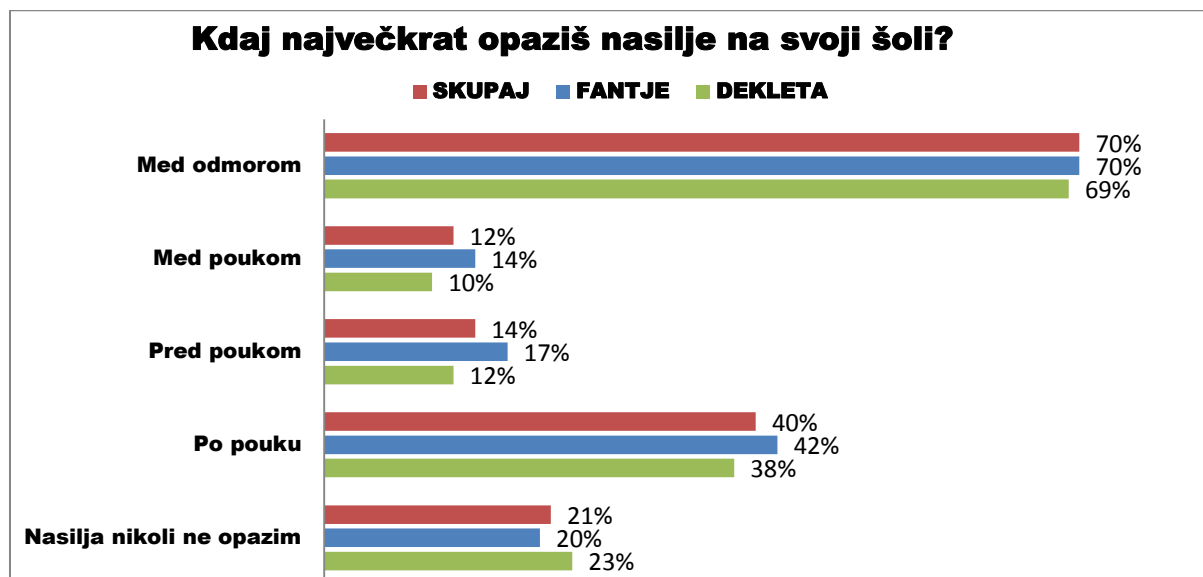

Dijaki so opredelili, da je vzrok nasilja največkrat ljubosumje in antipatičnost. Da antipatičnost ni vzrok nasilja, je menilo le 19 % dijakov, in da ljubosumje ni vzrok za nasilje, je menilo le 16 % dijakov.

II. RAZISKAVA O NASILJU NA SLOVENSКИH ŠOLAH

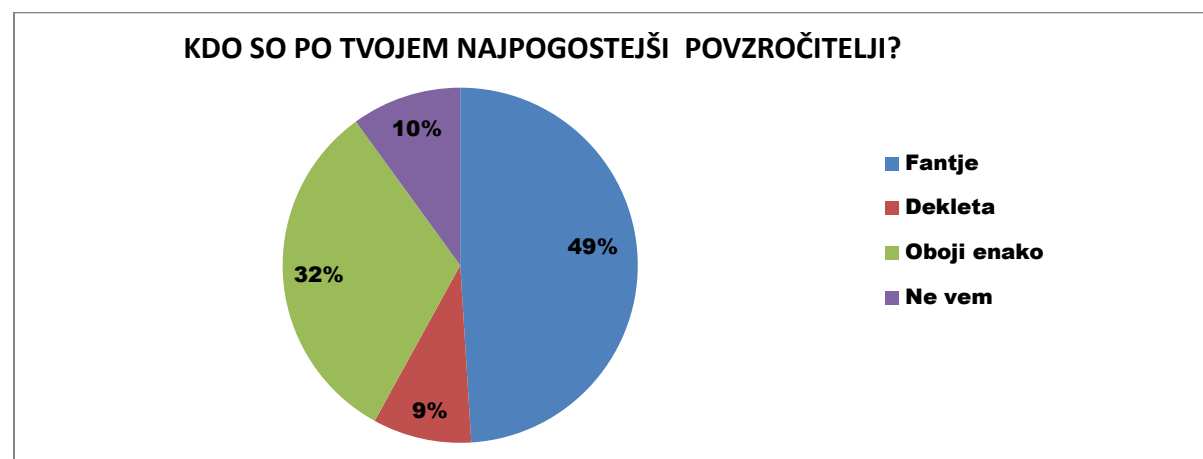
Na vprašanje, kje najpogosteje zaznajo nasilje, so dijaki odgovorili, da na šolskem hodniku (66 %), v okolici šole (50 %) ter v razredu oziroma učilnici (25 %). Na ostalih mestih so bili odstotki precej nižji; v garderobnih prostorih (16 %), v telovadnici (14 %), na straniščih (13 %) in v jedilnici (12 %).

GRAF 4: ODGOVORI DIJAKOV, KDAJ NAJBOLJ POGOSTO OPAZIJO NASILJE

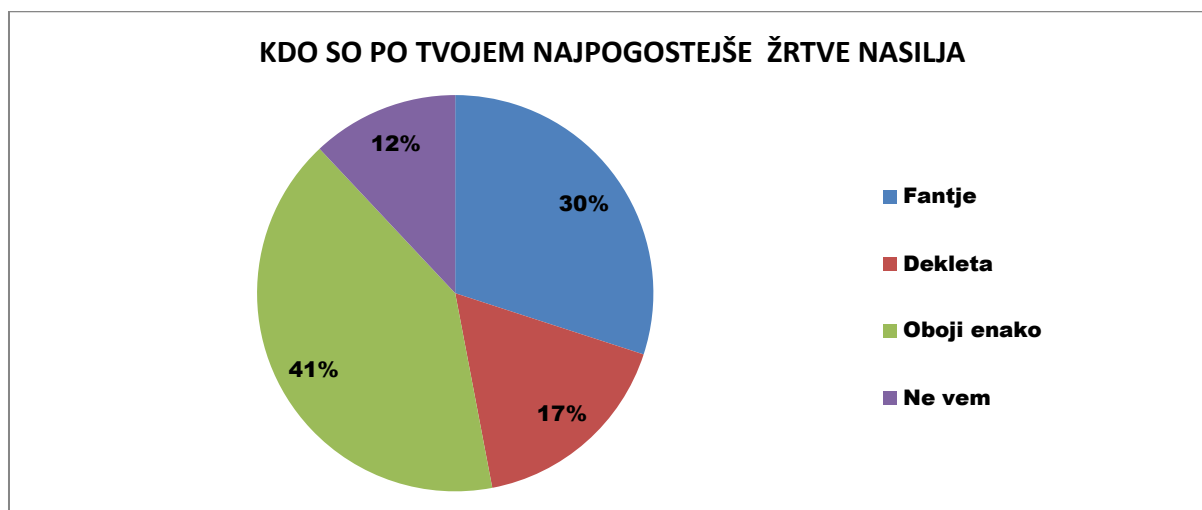
Največ nasilja je bilo opaženega med odmorom, kar lahko povežemo s prejšnjim vprašanjem, kjer je največ dijakov označilo, da opazijo nasilje na šolskih hodnikih. Sklepamo lahko, da se nasilje na hodnikih dogaja predvsem med odmori.

GRAF 5: ODGOVORI DIJAKOV NA VPRAŠANJE, KDO SO NAJPOGOSTEJŠI POVZROČITELJI NASILJA

Kar 49 % dijakov je navedlo, da so povzročitelji nasilja fantje, le 9 % pa, da so to dekleta. Razlike med odgovori glede na spol so pokazale, da dekleta mislijo, da so same le v 4 % povzročiteljice nasilja, fantje pa označujejo, da so dekleta v 14 % povzročiteljice nasilja. Večji delež deklet (38 %) meni, da so to oboji, medtem ko tako meni 25 % fantov.

GRAF 6: ODGOVORI DIJAKOV NA VPRAŠANJE, KDO SO NAJPOGOSTEJŠE ŽRTVE NASILJA

Na sliki so prikazani skupni odgovori dijakov, glede na spol pa je prisotnih nekaj razlik: kar 44 % fantov meni, da so najpogostejše žrtve nasilja fantje, medtem ko le 17 % deklet meni enako. 47 % deklet meni, da so žrtve nasilja pri obeh spolih enako, tako pa meni tudi 34 % fantov. 24 % deklet meni, da so žrtve pogosteje dekleta, medtem ko tako meni le 9 % fantov.

SLIKA 6: MNENJE DIJAKOV O TEM, NA KAKŠEN NAČIN DIJAKI OBIČAJNO USTAVIJO NASILJE

Večina dijakov poskuša storilca nagovoriti naj preneha, le 11 % dijakov poišče pomoč zaposlenih, s silo pa se odzove 28 % dijakov.

GRAF 7: MNENJE DIJAKOV O TEM, KAKO POGOSTO SKUŠAJO PROFESORJI USTAVITI NASILJE

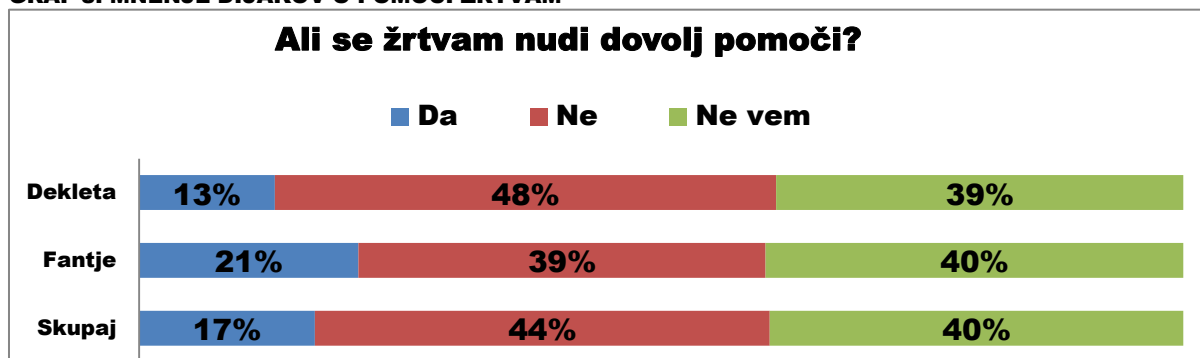
Največji delež dijakov meni, da učitelji pogosto ustavijo nasilje, sledita odgovora vedno in redko, nato pa zelo redko, neopredeljeni in nikoli.

Na vprašanje, na kakšen način učitelji običajno ustavijo nasilje, je 42 % dijakov odgovorilo, da učitelj storilca prepriča v prenehanje nasilnega dejanja, 36 % jih je odgovorilo, da učitelj grozi s kaznijo, 10 % pa jih je odgovorilo, da učitelj nasilje tudi fizično prepreči.

Na vprašanje, kako se dijaki počutijo, ko vidijo, da je sovrstnik žrtev nasilja, je 43 % dijakov odgovorilo, da jim je neprijetno, 31 % pa, da jim je zelo neprijetno, kar predstavlja 74 % dijakov, ki se ob izvajanju nasilja nad sovrstniki počutijo neprijetno. 6 % dijakov pa je odgovorilo, da se jim nasilje včasih zdi primerno, 14 % dijakov pa ob tem ne čuti nič posebnega.

Na vprašanje, ali se dijakom zdi, da bi lahko sodelovali pri izvajanju nasilja nad dijaki, ki jih ne marajo, je 60 % dijakov odgovorilo z ne, nikoli. Kar 31 % jih je odgovorilo, da bi to počeli redko, 5 % dijakov bi to počelo pogosto, 4 % pa zelo pogosto.

GRAF 8: MNENJE DIJAKOV O POMOČI ŽRTVAM

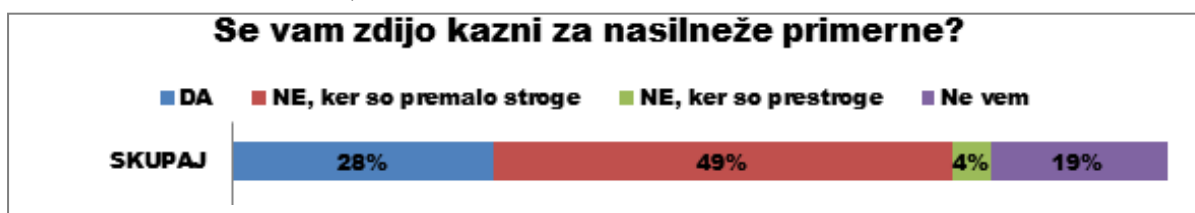

Kar 44 % dijakov meni, da žrtve ne dobijo dovolj pomoči, pri čemer je delež višji pri dekletih kot pri fantih.

Na vprašanje, kakšne posledice pusti nasilje na žrtvi, je 50 % dijakov izbralo, da je posledica manjša samozavest, 41 % jih je odgovorilo, da se poveča nezaupanje do ljudi, 37 % dijakov pa je kot posledico izbralo zmanjšano sposobnost vključevanja v družbo. Le 10 % dijakov je izbralo možnost, da nasilje ne pusti posledic na žrtvi.

Na vprašanje, ali se dijakom zdijo oblike pomoči, ki so jim ponujene, zadostne, je 68 % dijakov odgovorilo, da se jim ne zdi tako. Glede na spol so dekleta v večji meri kot fantje izbrale nezadostnost oblik nudenja pomoči.

GRAF 9: ODGOVORI DIJAKOV, ČE SE JIM ZDIJO KAZNI ZA NASILNEŽE PRIMERNE

Skoraj polovica dijakov meni, da so kazni za nasilneže premalo stroge. Da so kazni za nasilneže primerne, meni le 28 % dijakov.

GRAF 10:

Na vprašanje, če bi se po nasilnem dejanju dijaki želeli pogovoriti s šolskim svetovalnim delavcem, je kar 65 % dijakov odgovorilo, da si tega ne želi.

Na vprašanje, ali se je po nasilnem dejanju v šoli z dijaki pogovarjal svetovalni delavec, je 63 % dijakov odgovorilo, da se jim nasilno dejanje ni pripetilo, 20 % dijakov se nikoli ni pogovorilo s svetovalnim delavcem, 12 % se je z njim pogovorilo enkrat ali dvakrat, 4 % pa večkrat.

Na vprašanje, s kom bi se želeli dijaki pogovoriti po nasilnem dejanju, jih je 15 % odgovorilo, da z zunanjim strokovnjakom, 12 % bi se jih pogovorilo s sošolci v razredu, 9 % dijakov misli, da bi se o tem morali skupaj pogovoriti vsi na šoli, 15 % odstotkov dijakov bi se o tem pogovorilo s prijatelji iz šole, 22 % s prijatelji izven šole, 26 % dijakov pa bi izbralo drugo opcijo.

4. PREVERJANJE HIPOTEZ

V naši raziskavi smo potrdili prvo hipotezo (Nasilje je v veliki meri razširjeno med dijaki slovenskih srednjih šol.). Drugo hipotezo smo potrdili le delno (Med dijaki je bolj razširjeno verbalno nasilje kot pa fizično nasilje.), deloma smo potrdili tudi tretjo hipotezo (Dijaki, nad katerimi se izvaja nasilje, se običajno branijo fizično.). Četrta hipoteza je bila potrjena (Dijaki menijo, da kazni za nasilneže niso primerne.), medtem ko smo peto hipotezo ovrgli (Dijaki bi se v primeru, če bi bili žrtev nasilja, želeli pogovoriti s psihologom ali socialnim delavcem.).

OPOMBA: V povzetku raziskave so omenjeni le nekateri ključni in najbolj zanimivi izsledki. V kolikor vas zanima celotna raziskava, je ta dostopna na spletni strani Dijaške organizacije Slovenije, in sicer v zavihku Dijaške pravice – Nenasilje.

Avtorici povzetka: Katja Mesarič in Teja Velkavrh

Raziskava je se izvajala v sodelovanju s Sindikatom vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (SVIZ).

Za pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge se zahvaljujemo vsem dijakom, ki so izpolnili anketni vprašalnik, šolam, ki so dijakom posredovale anketne vprašalnike, Doroteji Lešnik Mugnaioni za strokovno pomoč, Andreju Savarinu za pomoč na metodološkem področju, Tini Dolenc za pregled naloge in Sindikatu vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture, v sodelovanju s katerim smo raziskovalno nalogo izvedli.